

II. 1.

40-ЛІТТЯ ТВОРЧОСТИ В. КОРОЛІВА-СТАРОГО.

Д-р Василь Королів-Старий вже кілька десятків літ проявляє помітну творчість у різних напрямках. Письменство, журналістика, видавництва, наука, малярство, а навіть і промисл — ось ділянки, що в них працює він невтомно й запопадливо нераз серед великих злиднів. Саме в серпні цього року минає 40 літ, як він розпочав свою письменницьку діяльність. З того приводу хочу зазначити читачів бодай коротенько із тим письменником і різнобічним працівником культури та з його творчістю.

Походить він із шведського роду. Його прапрадід — старшина шведської армії, прийшов на південь із Карлом XII. і був ранений в бою під Полтавою, після чого залишився вже в Україні. Один його прадід був ігуменом Соловецького монастиря. Батько В. Короліва, професор реальної гімназії, а водночас і православний панотець, званий ув околиці „добрий піп“, учителював у Полтаві, а згодом обняв парохію в Диканьці, звязаній із іменнями Мазепи, Кочубея, М. Гоголя, та оспіваній М. Пушкіном. Василь народився 1879. р. в місті Ладині на Полтавщині. В 10-тому році життя віддали його (разом із Симоном Петлюрою) до духовної бурси, а потім до духовного семінара в Полтаві. В рр. 1899—1904 скінчив ветеринарний інститут у Харкові, де отримав науковий ступінь доктора (1904). Працював якийсь час як ветеринарний лікар в Московщині, а потім на Полтавщині, в якій по революції 1905 р. заборонив йому перебувати уряд, через що перенісся він до Києва і був там до кінця світової війни. В тім часі перейшов з православного на греко-католицький обряд. На бажання уряду УНР виїхав до Праги як член дипломатичної місії. Там зустрів свою теперішню дружину, теж відому письменницю Наталену. По розвалі української держави залишився на еміграції в Чехословаччині і був професором Української Господарської Академії в Подєбрадах аж до кінця її існування. Тепер живе враз зо своєю дружиною в Мельнику, недалеко Праги.

Ще в дитячому віці вирішив бути письменником, малярем і лікарем. Свою постанову сповнив у всіх трьох напрямках.

Письменницькі спроби почав у 14. р. життя, а в 16. видавав уже в згаданім семінарі часопис „Плахту“, про який згадав своєчасно і Л. Н. Вістник. В серпні 1896. р., обурившись забобонністю інтелігенції в Диканьці, що повірила заклиначеві бліх та мишей, — описав цю подію й послав те оповідання до найбільш тоді поширеного в Росії петербурзького часопису „Син Отечества“, де його видрукували, а 18-літнього юнака запросили до постійної співпраці. З того часу не випускає він пера з рук досі. Свої оповідання розсилає по різних видавництвах та журналах. Уже в останніх роках студентського життя співпрацював одночасно в кількох періодичних виданнях, київських, харківських, полтавських і петербурзьких. Останнього року своїх студій прожив

місяць у Петербурзі і заробив літературою понад 150 доларів — на ті часи казкову суму. Визначніші його літературні твори — це цікаві, глибокі змістом оповідання з життя православного духовенства, які він цього року зібрав разом і віддав до друку одному видавництву, а далі еміграційні оповідання. Друга обширна ділянка його літературної творчости — це література для дітей. Тут передує роман для юнацтва „Чмелик“, що ним захоплюється наша молодь (появилась тільки I. ч., — II-а ще в рукописі), а далі низка діточих казок („Нечиста сила“ і більша моральна казка „Зух Клапоух“, що на днях вийшла друком), чимало песок для дитячого театру (деякі преміовані) та багато перекладів із чеської і словацької мови (одна збірка його перекладних казок стала у нас шкільною лектурою), а врешті оповідання про діти для дорослих. В. Королів це побіч Таранька найповажніший наш діточий письменник і видавець (на В. Україні). Окрему позицію в його літературнім доріжку творить збірка поем про історичні українські жіночі постаті (про Анну Регіну, Марту Борецьку, Роксоляну, Ведмедівську попівну і т. ін.).

Основна риса його літературної творчости — це те, що він дбає не тільки про естетику, але й про етику творів. Він визнає погляд Плятона, що мистецтво повинно займати почесне місце серед виховників людства та співпрацювати в досконаленню людських душ, спрямовуючи їх до правди, краси й добра — до Бога.

До світової війни на белетристику ледве ставало йому часу, бо був перевантажений публіцистичною й видавничою працею. Коли С. Петлюра виступив з редакції київської „Ради“ — В. Королів став другим із черги секретарем того часопису. Писав здебільша публіцистичні статті, а також театральні рецензії (був 12 років театральним критиком при театрі М. К. Садовського). З 1908 р. стає директором (і одним із основників) великого київського видавництва „Час“, перекладає різні книжки й виготовляє відомі календарі „Часу“ та кілька словників (колись помагав збирати матеріал для словника Б. Грінченка). З часу революції був редактором усіх видань „Часу“, редагував часопис „Книгар“ та кермував видавництвами „День“ (відомі альбоми Києва й т. ін.), „Відродження“ й „Сміх“. — На просвітянськім конгресі вибрали його головою всеукраїнської „Просвіти“. — З публіцистики слід згадати його брошуру „Русській на Українє“, що вийшла впродовж 3-ьох тижнів у трьох виданнях (разом 35.000 прим.) і дала авторові гонорар — по карбованцю за слово.

Одночасно працював В. Королів науково в ділянці свого фаху — ветеринарії. Найважніша його праця з того обсягу — це „Скотолічебник“ (багато накладу у великих тиражах) — більша книга, що дістала 4 медалі від земств, а на її видання дало гроші царське міністерство, дарма, що була вона написана українською мовою, і домагалось від автора дозволу на московській переклад, але такого дозволу не дістало. Крім того написав він 5 високошкільних підручників. Теж замітні його бро-

шюри „Як вибирати коня” (7 видань), „Про домашню птицю” (нагороджена премією) та „Міське самоврядування”.

Загалом працював у понад 50-х часописах; книжок і брошюр — поверх 100. Статті, новелі й оповідання розкинені в українській пресі у В. Україні, Галичині, Буковині, Підкарпатті, Америці й у різній еміграційній пресі.

Наш письменник, публіцист, видавець і вчений є водночас ще й малярем та різьбарем. Малярства почав він учитися ще в семінарі, а згодом скінчив малярську школу в Києві за провідом мистця І. Іжакевича та академіка Гомільського. Різьбарства ж вчився у петербурзького професора Дронсона. Наш письменник давніш малював тільки на дозвіллі й аж останніми роками присвятив малярству й різьбі більше часу, малюючи церкви на Підкарпатській Русі і заробляючи в той спосіб на прожиток. З більших його праць — помітний образ у празьких Францісканів, дещо у підкарпатських О. О. Василіян та дуже миле малювання церкви в Імстичеві. З ілюстрацій слід відмітити його малюнки (часто кольорові) в диточих виданнях. Багато його образків — невідписаних, або підписаних псевдонімами, що їх усіх мав 20. (Один псевдонім „В. Старий” вкрали в нього для протиукраїнської пропаганди). — Замітніша його скульптура, що в ній позначився мистецький хист творця — це могутня постать св. Василя Великого, вирізьблена для каплиці-аскетора в монастирі О. О. Василіян у Розвегові на Підкарпатській Русі.

У своїй різнобічній праці над розбудовою української культури пам'ятав він теж про її економічну підбудову й у тій цілі заініціював і зорганізував разом із М. Синицьким та К. Михайлюком першу суто-українську фабрику молочарських машин „Добробут” у Києві й започаткував український промисл у тій ділянці. З метою культурної розбудови заложив він і Мазепинську Спілку (У. С. І. М.).

За його 40-літню невтомну й важку працю належить йому від українського громадянства справжнє признание й щира подяка, що цією статтею йому висловлюємо та бажаємо одночасно й на майбутнє якнайкращих, світлих успіхів у його творчості й прямуваннях.

М. Демкович-Добрянський

НА ЕСПАНСЬКИХ ПОБОЄВИЩАХ

Бігуни історії людства зовсім не покриваються з географічними бігунами нашої землі. Вони не на півдні, ані півночі, а тільки на сході й заході. Європа й Азія це два головні фактори цієї історії, її бігуни. Велетенське змагання між тими двома континентами виповняє львину частину всесвітньої бувальщини. Європа й Азія — два праджерела всієї культури, дієві сили історії людства. Ця друга старша від першої яких шість до